



Niezbędnik metodologiczny z elementami etyki badań naukowych

Mariusz Szynkiewicz
WFiL UAM (marszyn@amu.edu.pl)



Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego



Strach, niepewność, wątpliwości. Społeczne wytwarzanie niewiedzy w Polsce

NdS-II/SP/0011/2023/01 – Nauka dla Społeczeństwa II

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Kwota dofinansowania: 391 838,10 PLN

Zadanie 2. Obsługa multimedialna projektu



Plan warsztatów

Cz. I

1) Z czym/na czym pracujemy w nauce? (M)

- model DIKW
- rodzaje wiedzy ludzkiej

2) Główne problemy środowiska informacyjnego (M/EI)

- smog informacyjny
- informacja i jej konkurenci

Cz. II

3) Wiem „na pewno”, czy wiem „z nietrywialnym stopniem prawdopodobieństwa”? Typy wnioskowań i metody stosowane w nauce (M/LOG)

4) Etyka a nauka (ET/M)

Część I

1) Z czym/na czym pracujemy w nauce?

- model DIKW
- rodzaje wiedzy ludzkiej

2) Główne problemy środowiska informacyjnego

- smog informacyjny
- informacja i jej konkurenci

Imre Lakatos

(...) problem odróżniania nauki od pseudonauki nie jest pseudoproblemem gabinetowych filozofów: ma on poważne implikacje etyczne i polityczne.

"Science and Pseudoscience", 1974



Ekologia informacji (EI) - interdyscyplinarna dziedzina wiedzy badająca infosferę i odkrywająca prawidłowości rządzące informacją w tzw. ekosystemach informacyjnych, w tym m.in.:

- **schematy przepływu informacji między ludźmi**
- infosferę (środowisko informacyjne, rozumiane jako nowy obszar ontologiczny – analogicznie do ekosystemu)
- nisze informacyjne (np. miejsca do zagospodarowania informacyjnego)
- **nadmiar i deficyt informacji**
- **zagrożenia informacyjne (np. szum i smog informacyjny, techniki agnetologiczne)**
- bariery informacyjne i problematykę wykluczenia informacyjnego
- stres informacyjny (np. FOMO, deficyt uwagi, ograniczenia kognitywne)
- **kompetencje informacyjne**

System informacyjny – struktura

Technika (aspekt inżynierski)

Sprzęt

Oprogramowanie

Bazy danych i chmury

Człowiek (aspekt ludzki – humanistyczny)

Ludzie (kto jest interesariuszem?)

Organizacja (czyli kto/co?)

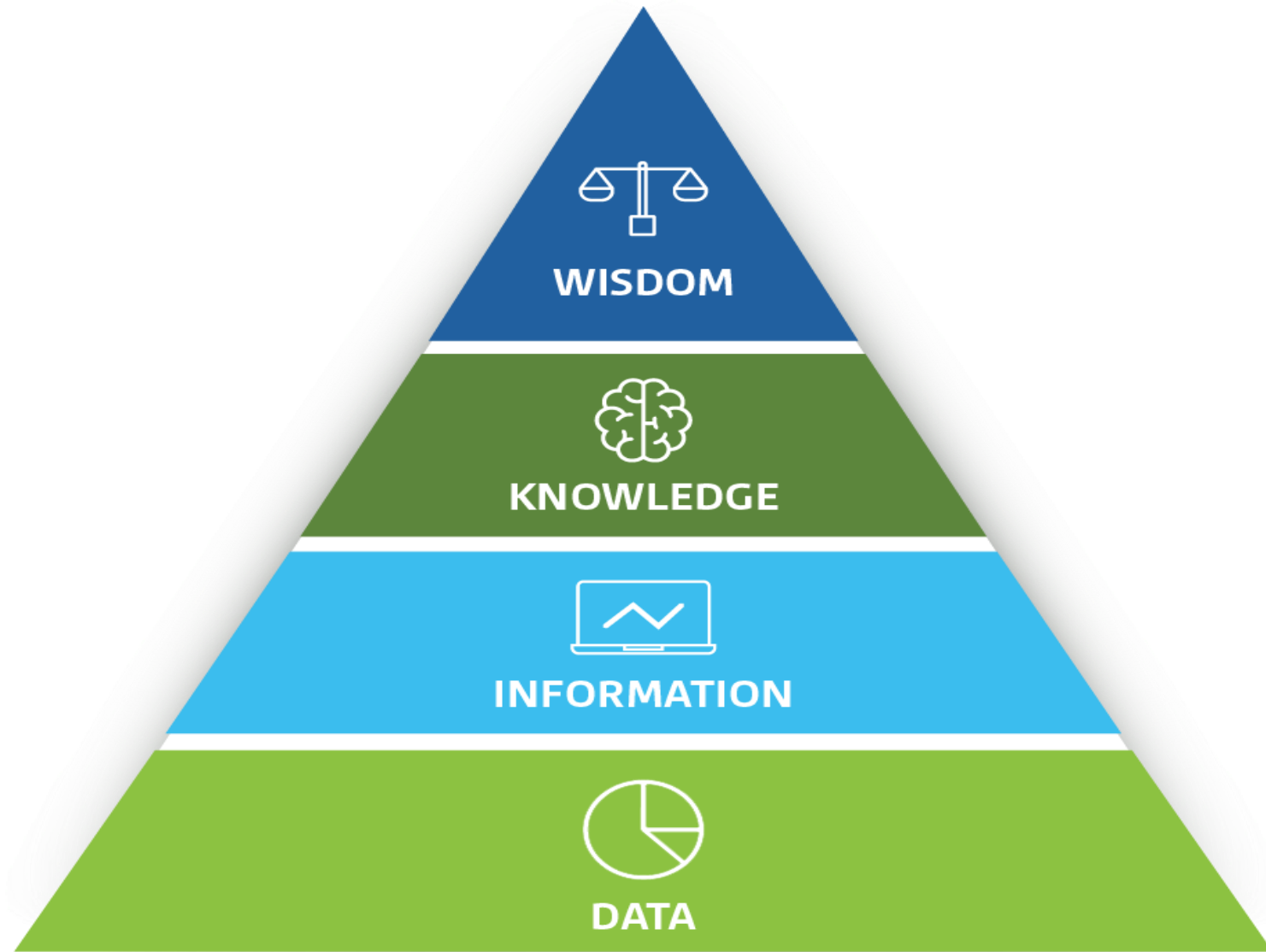
Zasób (kontent)

Dane/informacje



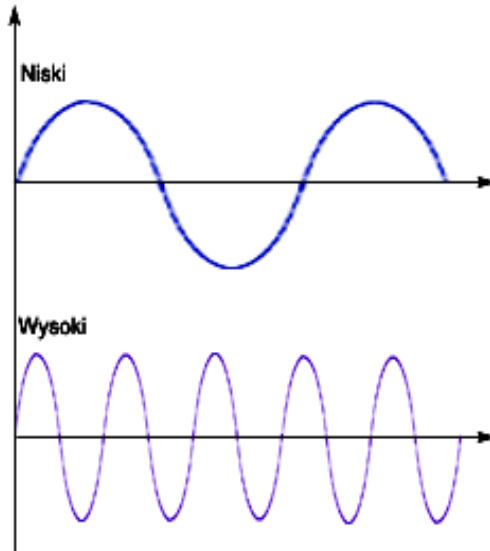
School

Model DIKW



dane

Surowe fakty, dźwięki, obrazy, liczby.
Sprzężone z przetwarzaniem



informacja

Informacje: dane zorganizowane, zinterpretowane, przekształcone i użyteczne (posiadają określone znaczenie). I. odpowiada na pytania:

- co?
- gdzie?
- kiedy?
- kto?



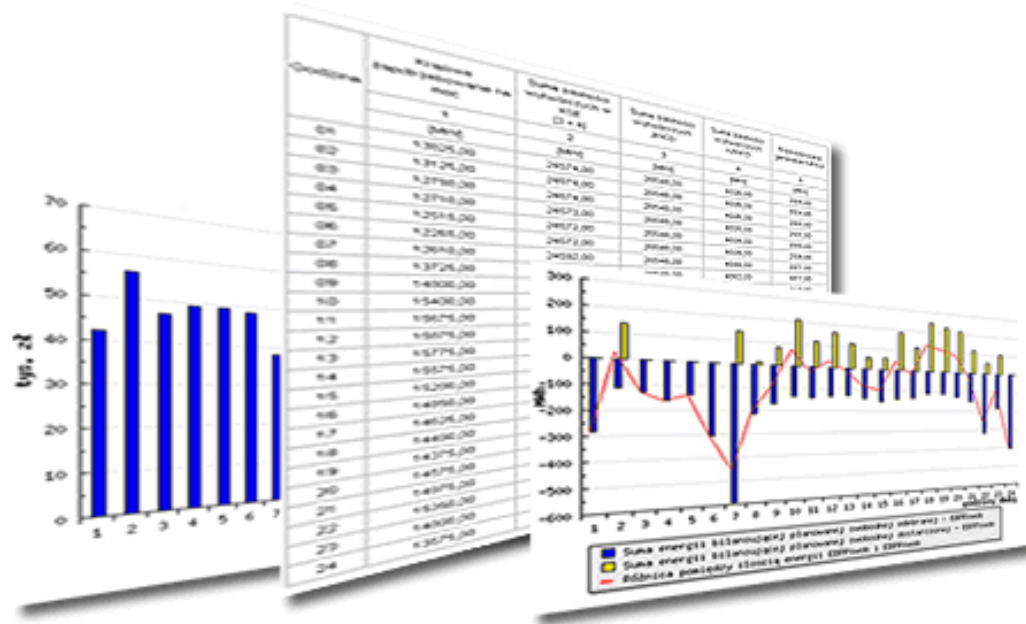
« Kwiecień 2008 »

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd
31	1	2	3	4	5	6
		1	1	39	1	
7	8	9	10	11	12	13
		3		3	2	2
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	1	2	3	4



INFORMACJA

- Co?
- Kto?
- Gdzie?
- Kiedy?
- Jak?
- Dlaczego?
- Z jakimi skutkami?
- Wyraźnie odróżniona od komentarza (!)



Ćwiczenie 2

PAP: 2010-04-10 10:11

Samolot prezydencki rozbił się w Smoleńsku, na pokładzie znajdowali się m.in. para prezydencka i szef NBP

Prezydencki samolot rozbił się przy lądowaniu w Smoleńsku. Według informacji PAP i Reuters, nikt nie przeżył katastrofy. Na pokładzie znajdowali się m.in. prezydent Lech Kaczyński z żoną, szef NBP Sławomir Skrzypek, ostatni prezydent RP na uchodźstwie Ryszard Kaczorowski. Według rosyjskiej prokuratury polski prezydencki samolot T-154 rozbił się w sobotę przy podchodzeniu do lądowania na lotnisko w Smoleńsku w warunkach gęstej mgły.

"Na oficjalnej liście znajdowało się 89 nazwisk, ale wiemy, że jedna nie stawiała się na lotnisku. Musimy więc założyć, że w katastrofie prawdopodobnie zginęło 88 osób" - powiedział dziennikarzom rzecznik Ministerstwa Spraw Zagranicznych (MSZ) Piotr Paszkowski. Zginęło także 8 członków załogi.

- Co?
- Kto?
- Gdzie?
- Kiedy?
- Jak?
- Dlaczego?
- Z jakimi skutkami?

Komentarz

Element czynny – kształtuje opinię, wizerunek.

Ustosunkowanie się do problemu, zajęcie stanowiska.

Najczęściej ma charakter publiczny i odbywa się przy użyciu środków masowego przekazu.

Cele komentarza:

- Wyjaśnić (*krótko i na temat*)
- Określić możliwe następstwa



Komentarz musi nawiązywać (fakty, logika wywodu) do przekazanych uprzednio informacji.

Zasada kardynalna: nie lekceważ inteligencji słuchacza

Źródła informacji

Tradycyjne

- Drukowane – książki, prasa, dokumenty, fotografie, itp.,
- Osobowe – nauczyciele, eksperci, specjaliści,



Elektroniczne:

- Zasoby sieciowe: portale, e-biblioteki, e-encyklopedie, blogi,
- Portale społecznościowe, profile osobowe,



System informacyjny

– pozwala przekształcać dane w użyteczne informacje.

System inteligentny

- potrafi generować nową wiedzę (pytanie: czy systemy informatyczne (np. oparte na technologii DL) są/będą zdolne do tworzenia wiedzy?)

wiedza

Wiedza – różnie definiowana. Jej fundament stanowią dane i informacja. Jej kształt wynika z umiejętności manipulowania tymi elementami:

- **w wymiarze ontologicznym:** $w = (Informacja, Kontekst, Doświadczenie)$

- **w wymiarze funkcjonalnym** (wnioskowanie na podstawie posiadanej/ych informacji):

$w = \text{jeżeli posiadam } I \text{ (informacja), } k \text{ (kontekst), } o \text{ (odbiorca posiadający doświadczenie w zakresie } x)), \text{ to } W \text{ (wniosek),}$

Stefanowicz B.: Informacja, Warszawa 2004, s. 123

Wiedza praktyczna v wiedza teoretyczna

Cechy wiedzy

- przyporządkowana posiadającym ją osobom;
- nie da się jej łatwo przekazać;
- im bardziej jest wykorzystywana, tym bardziej zyskuje na wartości;
- niewykorzystywana zanika;
- **Cechy charakterystyczne:**
 - interpretacja wiedzy zależy też od indywidualnych doświadczeń i kontekstu użycia (np. wiedza historyczna),
 - transferowalność - pozyskana w jednym miejscu, użyta (z zyskiem) w innym,
 - osadzenie - zgromadzona w umyśle i trudno przekazywalna,
 - nietrwałość - zagadnienie aktualności (p. C. Venter),
 - spontaniczność - ewoluuje,

Za: M. Plebańska

interakcyjność – poszczególne składniki wiedzy wpływają na siebie (pozytywnie/negatywnie)

- efekt synergii – *Całość to coś więcej niż suma składników.*



Marek Krukowski – IQ 164

- Wielka gra – 15 zwycięstw,
 - Jeden z dziesięciu – zwycięzca edycji,
 - Va banque – 9 zwycięstw
-itd.



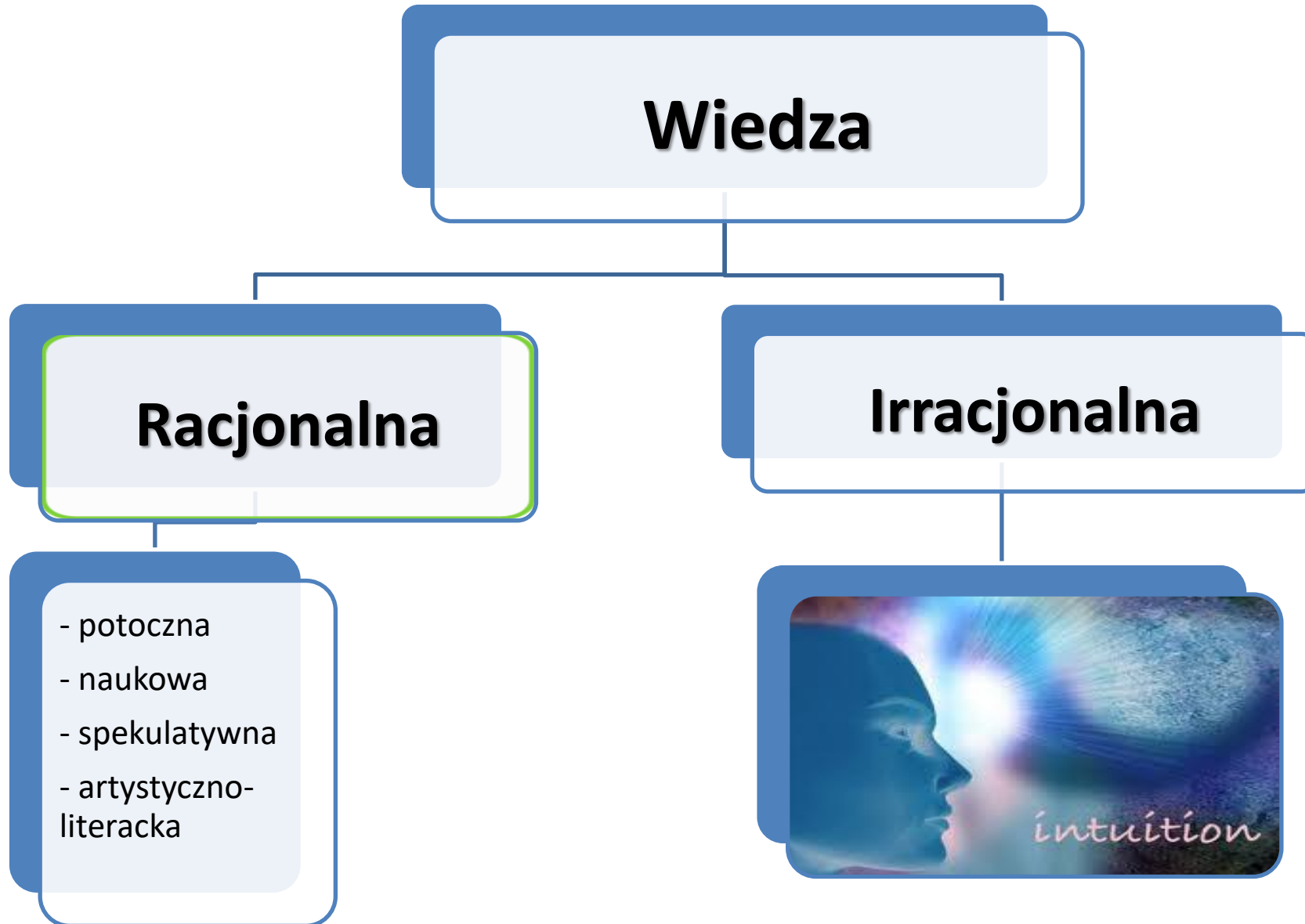
Infobroker

Wiedza co?, gdzie?, dlaczego?

≠

Wiedza kto może wiedzieć?, gdzie szukać?

Rodzaje wiedzy (J. Such)



Wybrane problemy środowiska informacyjnego

- przeciążenie informacyjne
- szum informacyjny
- stres informacyjny
- konfirmacjonizm
- problem filtrowania (bańka informacyjna, bańka filtracyjna)
- brak krytycyzmu lub krytycyzm tendencyjny
- brak odpowiedzialności za informację
- *memizacja* informacji
- **smog informacyjny**

Wiarygodność

Smog (kłamstwo, pseudonauka, paranauka)

Merytoryczna

- wiedza
- umiejętności

Intencjonalna

- moralność
- interes
- obiektywizm

Praktyczna

- dostępność źródeł

Efekt – pozyskanie „informacji ujemnej”

Weryfikacja zasobów informacyjnych (zawody. Inf.)

- cyberanalitika – nowa twarz OSINTU
- big data spec.
- fact-checking spec.
- infobrokering
- prompt engineer (np. dla ChatGPT, Aria –AI Opera)



Typ przekazu	Status informacji	Motywacja
Deinformacja*	Informacja nieprawdziwa - np. fałszywa, niezweryfikowana, nieweryfikowalna, zmanipulowana	Działanie intencjonalne -treść komunikatu tworzona jest z myślą o określonej reakcji odbiorcy
Misinformacja*	Informacja nieprawdziwa - np. błędna, niewłaściwie zinterpretowana, podana bez zrozumienia jej zawartości	Działanie nieintencjonalne – brak chęci manipulowania odbiorcą. Autor wierzy w prawdziwość generowanych lub przekazywanych treści
Maleinformacja (łac. malum)*	Informacja prawdziwa , ale zaprezentowana w określony: sposób, w ściśle wybranym czasie, w specyficznych okolicznościach, w konkretnym zestawieniu lub kontekście	Działanie intencjonalne – mimo, że dana informacja (np. materiał filmowy, dokument, nagranie audio) jest prawdziwa, to jednak prezentowana jest w świadomie wybranych okolicznościach
Bulls__t knowledge**	Informacja „bzdurna” , nie jest fałszem (kłamstwem) ani prawdą. I. powierzchowna, wyrwana z kontekstu, nieweryfikowalna, nieistotna w danym kontekście, „brednie”.	Działanie ambiwalentne – niekoniecznie mające na celu wprowadzanie w błąd (komunikujący nie przejmuje się statusem wypowiedzi. Cel - perswazyjny lub autopromocyjny, bez względu na status prawdziwościowy wypowiedzi).

* Wg klasyfikacji Rady Europy. Za raportem: *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making* (2017)

**Termin wprowadzony przez Harry'ego G. Frankfurt w książce *On Bullshit* (2005). Case dobrze zilustrowany w serialu komediowym *Cunk on Earth*

Sorry, poached swan's off: Calls for clampdown on river bandits from eastern Europe

By MATTHEW HICKLEY
Last updated at 13:14 07 August 2007

There are few sights so serene as a swan sailing majestically along the Grand Union Canal.

Except, that is, when it is being chased by a gang of hungry, knife-wielding Eastern Europeans.

Polish and Lithuanian immigrants have been seen trying to catch the 20lb birds and some have been found butchered in the town of Bedfordshire. Hundreds are believed to have disappeared from the area.

Now, just in case the newcomers are unaware of the law protecting swans, members of Luton Angling Club have come up with a sign making it clear that they are not for human consumption.

SHARE/SELECT



Business Insider Inc.



***“They're eating the dogs...
they're eating the cats! They're
eating the pets of the people
that live there.”***

DONALD TRUMP
FORMER U.S. PRESIDENT

9NEWS

Trump v Harris: 33:1 *Business Insider*

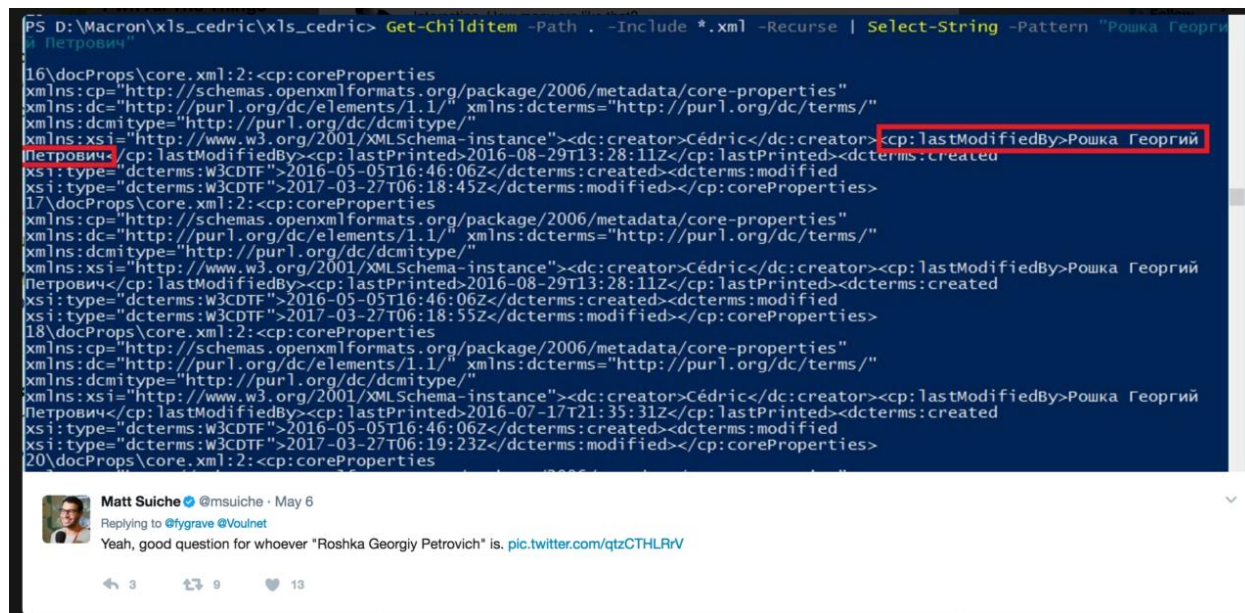


Maleinformacja (malinformacja)

(...) Jednym z najbardziej znanych przykładów malinformation jest kampania **#MacronLeaks**. W okresie poprzedzającym wybory we Francji w 2017 r. miała miejsce skoordynowana próba osłabienia pozycji Emmanuela Macrona poprzez **wyciek ponad 20 000 e-maili, opublikowanych w piątek 5 maja 2017 r. – zaledwie dwa dni przed drugą i ostatnią turą wyborów** prezydenckich. Wyciek ten został zainicjowany na alternatywnych platformach mediów społecznościowych, a następnie promowany na Twitterze przez armię **trolli** i fałszywych kont (**botów**) pod hashtakiem **#MacronLeaks** (za: DEMAGOG)

MacronLeaks xls_cedric.rar.xlsx files metadata

ID	dcterms:created	dcterms:modified	dc:creator	cp:lastModifiedBy	cp:lastPrinted	RussianTags
11	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:17:50Z				YES
12	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:18:02Z				YES
13	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:18:13Z				YES
14	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:18:24Z				YES
15	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:18:34Z				YES
16	2016-05-05T16:46:06Z	2017-03-27T06:18:45Z	Cédric	Роска Георгий Петрович	2016-08-29T13:28:11Z	YES
17	2016-05-05T16:46:06Z	2017-03-27T06:18:55Z	Cédric	Роска Георгий Петрович	2016-08-29T13:28:11Z	YES
18	2016-05-05T16:46:06Z	2017-03-27T06:19:23Z	Cédric	Роска Георгий Петрович	2016-07-17T21:35:31Z	YES
19	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:19:33Z				YES
20		2017-03-27T06:19:52Z		Роска Георгий Петрович		YES
21	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:20:03Z				YES
22	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:20:17Z				YES
23	2016-05-05T16:46:06Z	2017-03-27T06:20:30Z	Cédric	Роска Георгий Петрович		YES
24	2016-05-05T16:46:06Z	2017-03-27T06:20:42Z	Cédric	Роска Георгий Петрович		YES
25	2016-05-05T16:46:06Z	2017-03-27T06:20:53Z	Cédric	Роска Георгий Петрович		YES
26	2016-05-05T16:46:06Z	2017-03-27T06:21:09Z	Cédric	Роска Георгий Петрович		YES
27	2016-05-05T16:46:06Z	2017-03-27T06:21:20Z	Cédric	Роска Георгий Петрович		YES
28	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:21:32Z				YES
29	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:21:46Z				YES
30	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:22:04Z				YES
31	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:22:14Z				YES
32	2006-09-16T00:00:00Z	2017-03-27T06:22:25Z				YES



Trzy modele/etapy walki z fałszywymi informacjami

1) Prebunking – szczepienie inf., edukowanie (np. *metoda markerowania informacji*). Przekazanie wiedzy na temat możliwych zagrożeń:

a) model uniwersalny – uczymy o technikach (np. tasowanie kart),

b) model sytuacyjny – alarm przed zdarzeniem (np. komunikaty typu”: *w związku ze zbliżającymi się wyborami, zwiększy się liczba ataków informacyjnych z wykorzystaniem technik X, ze źródeł klasy Y, ich celem będzie osiągnięcie rezultatu Z*)

2) Fact checking – metody+narzędzia = proces weryfikacji wartości zasobów inf. (*content*). Metodyczne sprawdzanie informacji w wiarygodnych źródłach, szukanie potwierdzeń (casus agencji wywiadowczych), identyfikacja narzędzi manipulacji lub genezy błędu

3) Debunking – metody + narzędzia = proces demaskowania (wskazanie) i dyskredytowania (określenie wartości) fałszywych lub wprowadzających w błąd przekazów informacyjnych (informacje, narracje „teorie”, mity i legendy miejskie lub błędne lub fałszywe przekonania).

4) Methode checking – przydany głównie w odniesieniu do kontroli wartości przekazów dotyczących treści związanych z działalnością nauki (np. wiedza z zakresu medycyny, nauk fizycznych, zagadnień klimatycznych itp.). Nauczanie na poziomie metod (obszary metodologii, logiki, statystyki, zastosowań AI w procesie tworzenia wiedzy naukowej).

Część II

3) Wiem „na pewno”, czy wiem „z nietrywialnym stopniem prawdopodobieństwa”? Typy wnioskowań i metody stosowane w nauce

4) Etyka a nauka. Aspekty normatywne w badaniach naukowych

Wnioskowanie: proces myślowy, który polega na uznaniu jakiegoś zdania na podstawie wcześniejszego, mniej lub bardziej stanowczego, uznania innych zdań. Mówi się, że to uznawane zdanie wynika logicznie z tych zdań już uznanych (...).

[K. Ajdukiewicz, *Zarys logiki*, s. 107]

Wnioskowania dzielimy na:

- dedukcyjne - wynikanie logiczne na linii *przesłanki – wniosek* (jeśli przesłanki są prawdziwe to wniosek jest prawdziwy)
- niededukcyjne (np. indukcja eliminacyjna, i. enumeracyjna, w. statystyczne, w. przez analogię).

Deductio (wynik pewny)

Dedukcja – rozumowanie, którego celem jest dojście do określonego wniosku na podstawie założonych wcześniej (uznanych za prawdziwe) przesłanek. Wyciąganie wniosków przy wykorzystaniu już przyjętych założeń (w obrębie zbioru założeń). Opiera się na aksjomatach i regułach dowodzenia Np. prawo modus ponens - jeżeli zdanie p jest prawdziwe, a $p \Rightarrow q$, to zdanie q jest prawdziwe

$$[(p \rightarrow q) \wedge p] \rightarrow q$$

Jeśli p to q

p

Więc q

Per analogiam (P log.)

Wnioskowanie przez analogię - wnioskowanie o posiadaniu pewnej cechy przez dany przedmiot na podstawie jego podobieństwa do innych przedmiotów mających tę właśnie cechę. T (SJP)

- Jest odporne na pojedyncze kontrprzykłady. Nawet jeśli znajdziemy przypadki odmienne, reguła może być nadal respektowana.
- Jest to wnioskowanie uprawdopodobniającym.
- Nie jest wnioskowaniem indukcyjnym ponieważ jego wniosek nie jest zdaniem ogólnym.
- Problemy – np. pomijanie kontrprzykładów (feralna 13)

Abductio (P log.)

Rodzaj wnioskowania, w którym na podstawie rezultatów wyjaśniamy, jak mogło dojść do ich wystąpienia.

A. nazywana jest także wnioskowanie z najlepszego wyjaśnienia.

Wyjaśnienie tego co już wiemy (np. zjawisko zaobserwowane, przeszłe – dokonane), próba określenia – w oparciu o najbardziej prawdopodobną hipotezę przyczyny danego aktu.

Przykład USOSowy

Jest piątka – był egzamin

Świat indukcji (P. log)*

* uważaj na indukcję zupełną

Indukcja enumeracyjna-niezupełna

Przyjęcie wniosku (prawidłowości) na podstawie skończonej liczby jednostkowych obserwacji (pomiarów, doświadczeń). W naukach doświadczalnych metodę IEN należy uzupełnić o tzw. rachunek błędów.

Indukcja enumeracyjna niezupełna jest wnioskowaniem o postaci:

$$\begin{array}{l} S_1 \text{ jest } P, \quad S_2 \text{ jest } P, \quad S_3 \text{ jest } P, \quad \dots, \quad S_n \text{ jest } P \\ S_1 \text{ jest } S, \quad S_2 \text{ jest } S, \quad S_3 \text{ jest } S, \quad \dots, \quad S_n \text{ jest } S \\ \hline \text{Każde } S \text{ jest } P \end{array}$$

Gdzie: S – obserwacja, dane doświadczenia, P – cecha orzekana

Ograniczenia – a) brak pewności co do tego czy wszystkie S zostały zbadane pod kontem orzekanej własności P, b) każdy kontrprzykład – obiekt należący do klasy S pozbawiony jest cechy P – obala wnioskowanie, c) metoda ta daje jedynie prawdopodobieństwa.

Indukcja eliminacyjna (baconowska)

Sformułowanie szeregu, wykluczających się nawzajem, hipotez opisujących dane zjawisko i ich stopniowa eliminacja w oparciu o wyniki eksperymentu.

Założenie: wśród badanych hipotez tłumaczących daną prawidłowość znajduje się również ta prawdziwa i to ona jako jedyna nie zostanie wyeliminowana. Hipoteza taka jest prawdziwa.

Model Bacona miał być udoskonaleniem metody indukcji enumeracyjnej.

Indukcja eliminacyjna (millowska)

Metoda ta staje się istotna w kontekście zagadnienia przyczynowości. Chcąc ustalić ramy związku przyczynowo-skutkowego (**każde zdarzenie ma swoją przyczynę – nie istnieją zdarzenia bezprzyczynowe**) zaczynamy od wyliczenia przyczyn (okoliczności towarzyszących) danego zjawiska ($A^1, A^2, A^3 \dots A^n$) lub jego skutków ($B^1, B^2, B^3 \dots B^n$). By odnaleźć wśród przyczyn ($A^1 \dots A^n$), rzeczywistą przyczynę zjawiska lub spośród skutków ($B^1 \dots B^n$) rzeczywisty skutek zjawiska, należy posłużyć się tzw. kanonami Milla.

*Pozwala ustalić relacje przyczynowo - skutkowe

Metoda

- Planowa
- Systematyczna
- Powtarzalna (zależność od warunków)
- Schematyczna
- Celowa
- Efektywna
- Racjonalna
- **Normatywna**

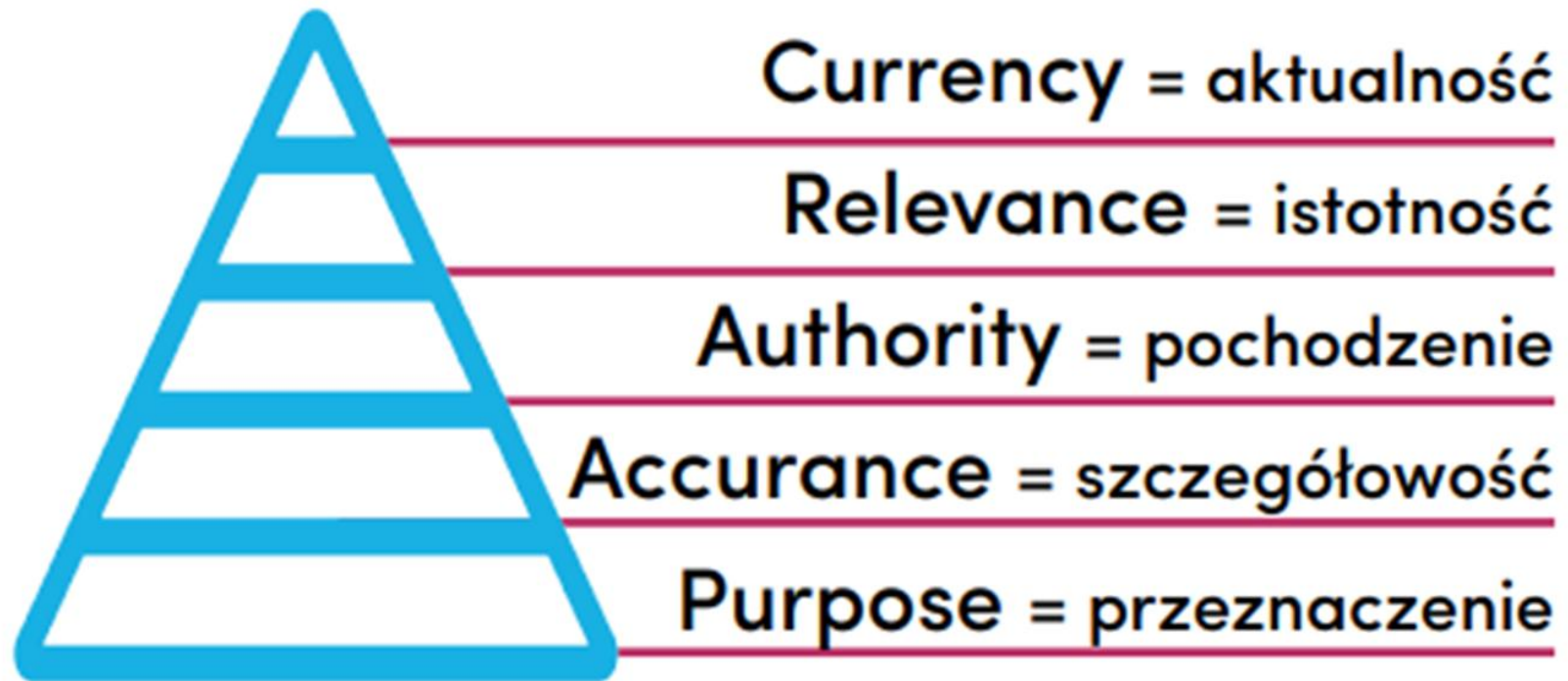
Klasy błędów logicznych (wnioskowania)

- **Błąd formalny** (*non sequitur* – nie wynika) – wniosek nie wynika logicznie z przyjętych przesłanek. Wnioskowanie nie ma w rzeczywistości cechy wnioskowania logicznego (dedukcyjnego). **Ważne:** wnioskowanie, w którym popełniono błąd formalny, może prowadzić od prawdziwych przesłanek do fałszywego wniosku, nie ma cechy niezawodności.
- **Błąd materialny** (nieformalny) – występuje wtedy, gdy przynajmniej jedna z przesłanek jest fałszywa. **Ważne:** wnioskowanie takie może prowadzić do prawdziwego wniosku.

* Warunek konieczny a warunek wystarczający

Model CRAAP

Jak sprawdzić, czy informacja, która do Ciebie dotarła jest wiarygodna?



Currency
– aktualność
informacji

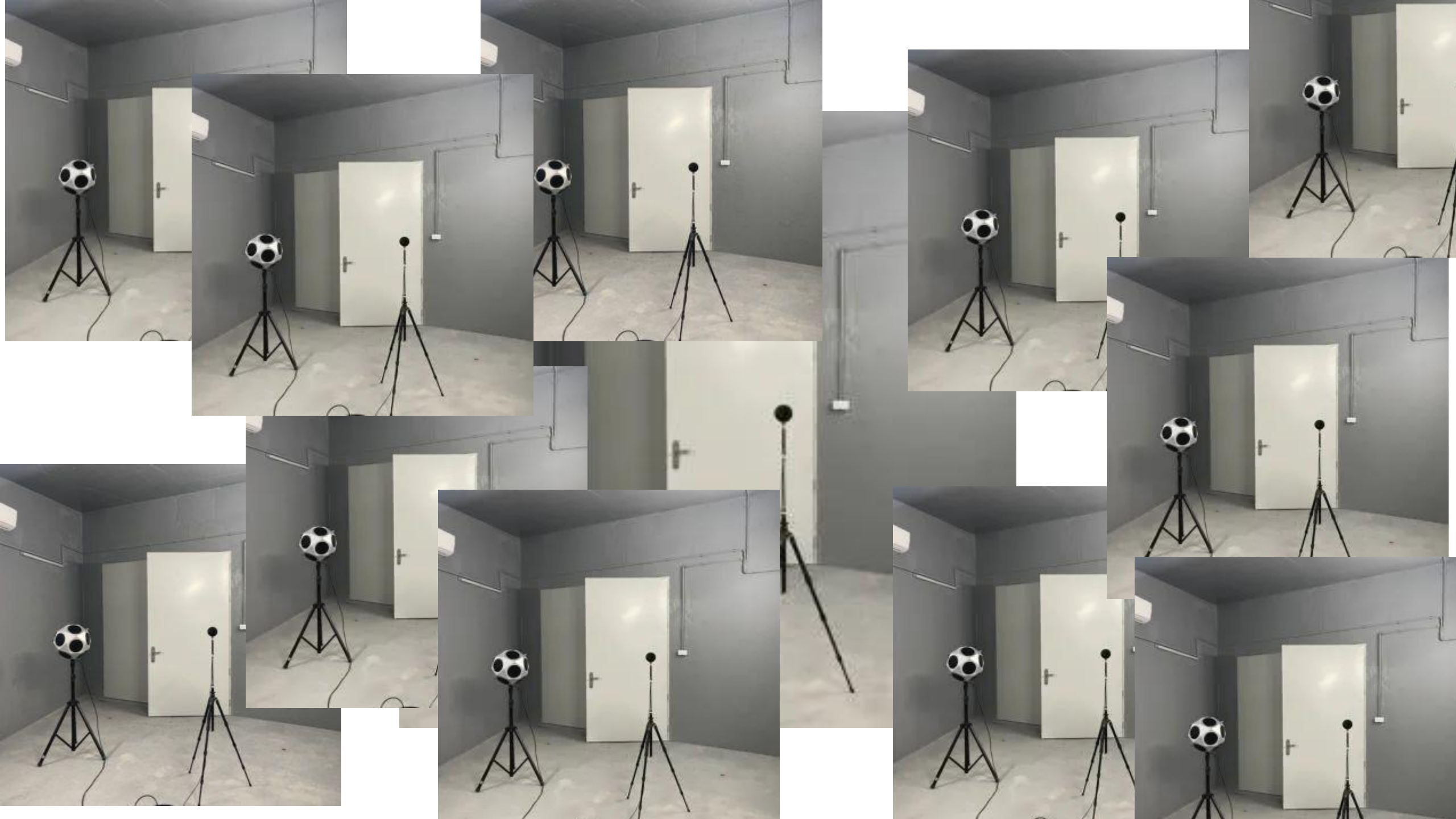
Kiedy informacja została opublikowana?

Czy informacja (jeśli nie jest nowa) była aktualizowana?

Czy sprawa, z której powodu zapoznajesz się z tą informacją, wymaga aktualnych danych, czy możesz bazować na starszych materiałach?

Czy linki (o ile są) umieszczone w informacji działają?

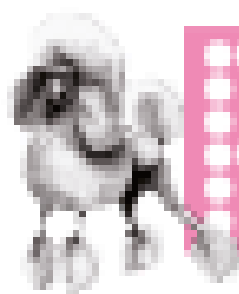
Relevance – istotność informacji względem Twoich potrzeb	Czy informacja w ogóle odnosi się do tematu, którym się zajmujesz, albo odpowiada na ważne dla Ciebie pytanie?
	Dla kogo informacja została przygotowana? Dla jakiejś grupy docelowej?
	Czy informacja jest na adekwatnym do Twoich potrzeb poziomie? Czy nie jest zbyt ogólnikowa lub zbyt zaawansowana, szczegółowa?
	Czy przed podjęciem decyzji o skorzystaniu właśnie z tej informacji sprawdzałeś/sprawdzałaś inne źródła informacji?
	Czy będziesz się czuć w porządku i komfortowo, podając publicznie, że korzystasz właśnie z tego źródła informacji?



Skandale
BEZ KURTYNY



PLOTKARZ.PL



PUDELEK

PLOTEK

LYSTKICH **CENA 1200 ZŁ**

Może i Ty potrzebujesz
Napisz!
Amerykański milioner
rozdaje swoją fortunę

Authority – pochodzenie informacji	Kto jest autorem, wydawcą, źródłem lub sponsorem informacji?
	Jakie są referencje autora informacji? Z jaką organizacją, instytucją lub jakim innym podmiotem jest on związany?
	Czy autor ma odpowiednie kwalifikacje, aby pisać właśnie na ten temat?
	Czy przy informacji można znaleźć dane kontaktowe, np. nazwę wydawcy, adres e-mail itp.?
	Czy adres serwisu WWW, w którym pojawiła się informacja, mówi coś o autorze albo nadawcy (np. URL kończy się na: com, edu, gov)?

Accuracy – wiarygodność, prawdo- mówność i poprawność informacji	Skąd pochodzi informacja?
	Czy przekazywana informacja poparta jest dowodami?
	Czy informacja była recenzowana lub cytowana (dotyczy przede wszystkim prac naukowych)?
	Czy jesteś w stanie potwierdzić chociaż część z podanych wiadomości w innym źródle lub korzystając ze swojej własnej wiedzy?
	Czy język lub wymowa całej informacji wskazują na bezstronność i są pozbawione zabarwienia emocjonalnego?
	Czy w informacji znajdują się błędy ortograficzne, gramatyczne lub stylistyczne?

Purpose – przeznaczenie informacji, powód, dla którego po- wstała	Po co informacja została stworzona? Czy ma edukować, informować, zabawiać, namawiać?
	Czy autor lub osoba finansująca powstanie informacji jasno określili, jaki jest jej cel?
	Czy informacja jest przytoczeniem lub opisem faktów, przedstawia opinię, czy może ma charakter propagandowy?
	Czy punkt widzenia prezentowany w informacji sprawia wrażenie obiektywnego?
	Czy w informacji dostrzegasz elementy wskazujące na stronniczość i zajmowanie określonego stanowiska w sprawach związanych z polityką, religią, światopoglądem lub np. przedstawiające perspektywę tylko jednej instytucji lub osoby?

Ethos

Normy

systemy normatywne

- Moralne (np. doktryna etyczna)

*naczelne, ** szczegółowe

- Obyczajowe (np. etykieta)

*grupowe, **ogólnospołeczne

- Prawne (kodeksy, regulacje)

Różnice:

- Źródło
- Sankcja
- Zakres

Normy a dyrektywy

Wiadomość od:

NIE ATAKOWAĆ

Dziś otrzymałem taką wiadomość od gracza
z sojuszu
"siema, moglbym miec do was prosbe??

gracz z mojego sojuszu, zmarł
tydzien temu na nowotwor, a jego zyczeniem na
lozu smierci bylo aby zaopiekowac sie jego
zamkiem w grze, zajmuje sie tym jego siostra, ale
bardziej w charakterze ze wejdzie i cos zbuduje,
wiec czy moglbym prosic abyscie nie atakowali
tego gracza??

usunac go z sojuszu nie mozemy, bo to w sumie



Etyka normatywna

Szuka odpowiedzi na pytanie co jest dobre, co jest złe, co jest naszym obowiązkiem, czym są cnoty... itp. Jest uwikłana:

- antropologicznie (wiedza człowieka)
- ontologicznie (ogólna teoria bytu)
- teologicznie
- psychologicznie
- socjologicznie

Dzieli się na:

- aksjologię (n. o wartościach) – wartości w [nauce](#)
- deontologię (n. o powinnościach) – zakazy, nakazy i zadania [nauki](#)

Etyka nauki

- Warunki dopuszczalności eksperymentów
- Eksperymenty na zwierzętach
- Eksperymenty na ludziach
- Eksperyment społeczny
- Odpowiedzialność uczonego
- Wykorzystanie odkryć naukowych
- Granice nauki

Etyka opisowa

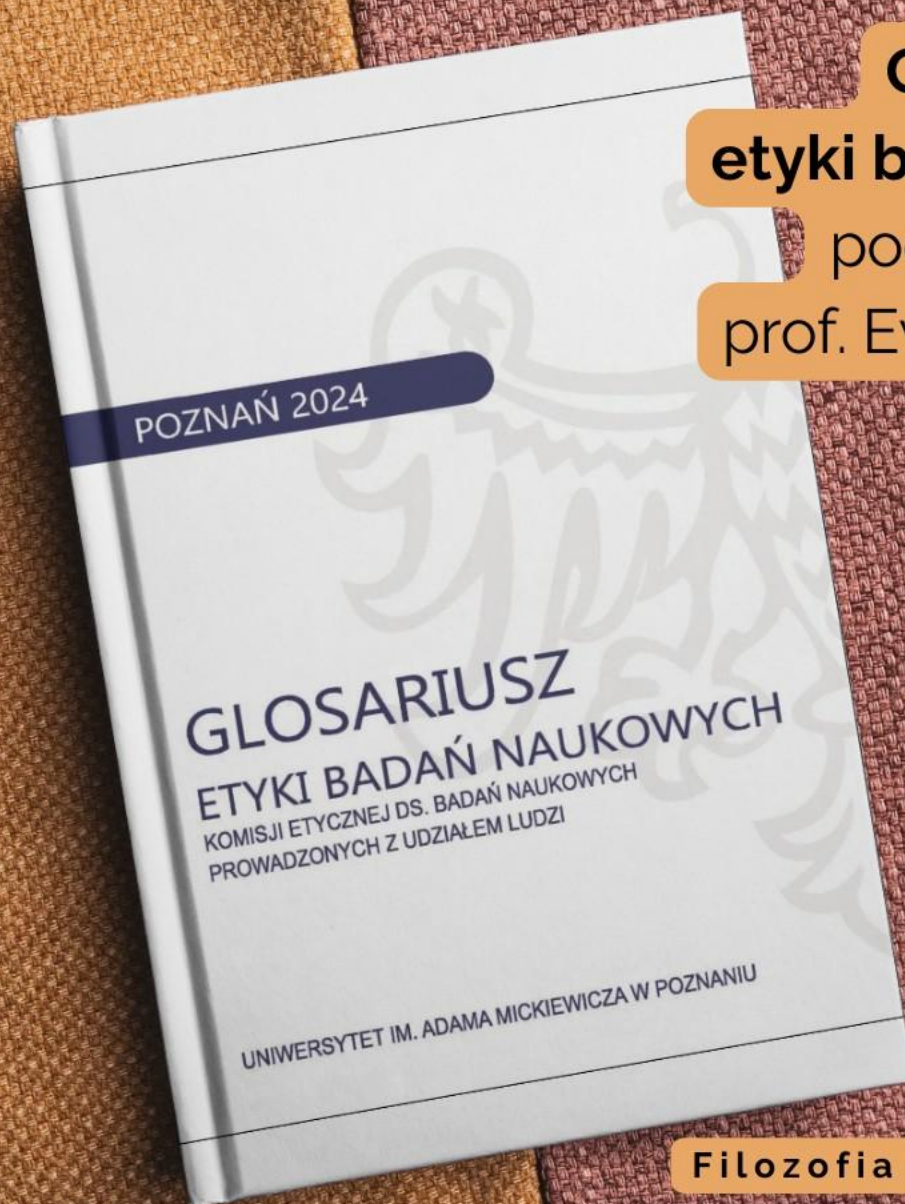
- Zajmuje się opisem określonych systemów moralnych w rozmaitych perspektywach:
 - historycznej
 - etnologicznej
 - socjologicznej
 - itp.
- Ma charakter naukowy (deskryptywny) i nie zajmuje się tworzeniem systemów normatywnych.

Etyki zawodowe

- Deontologie zawodowe
 - Profil:
 - - poznawczy
 - - osobowościowy
 - - moralny
 - Zasady
 - Cele
 - Wartości (hierarchia wartości)
 - Pojęcie *Zawodu Zaufania Publicznego*

**Glosariusz
etyki badawczej**

pod redakcją
prof. Ewy Nowak



Filozofia Poznań UAM

The End



To tylko teoria

Wczoraj o 14:17 · 🌐



Bez komentarza.



Justyna

8 min · 🌐

Chciałabym nigdy nie dostać tej szczepionki. Dostaję ją od dzieciństwa. Zrobiłam na sobie eksperyment i nie brałam szczepionki na grypę przez 3 lata. Dostawałam strasznej grypy co roku i skończyłam w szpitalu. Więc muszę ją brać mimo że do końca jej nie ufam...

Lubię to · Komentarz · Udostępnij



Piotr Mówisz że przez to że dali ci ją w dzieciństwie musisz teraz ją dostawać co roku albo zachorujesz na grypę?

Lubię to · Odpowiedz · 👍 1 · 5 min



Justyna Tak. Nigdy nie mam grypy jak się zaszczepię, ale jeśli nie wezmę to strasznie choruję.

Lubię to · Odpowiedz · 2 min



1,8 tys.

Komentarze: 83 119 Shares



Michał Ja, gdy czegoś nie zjem to jestem głodny, jak natomiast zjem - jestem najedzony. Gdybym nie jadł od dziecka to pewnie nigdy nie chodziłbym głodny.

Lubię to! · Odpowiedz · 1 d · Edytowany



423

New Member • 24 minutes ago •

Jestem zdruzgotana. Moja przyjaciółka którą ostrzegałam przed szczepieniami nie posłuchała. 2 dni po szczepieniu jej córeczka zmarła.



You and 195 others

45 Comments

8m Like Reply



W jakim wieku była córeczka?

6m Like Reply



To takie smutne 💔😞😞

5m Like Reply



Miała 4 latka. Szczepili ją na MMR we wtorek. W środę popołudniu jechała rowerkiem w ogródku i rozjechał ją pijany kierowca. Jestem pewna że metale ciężkie w szczepionce namagnetyzowały ją i przyciągnęły

Kanony Milla

1) kanon jedynej zgodności,

- jeżeli A występuje zawsze z B (lub je poprzedza), to A jest przyczyną B,

2) kanon jedynej różnicy,

- jaka okoliczność towarzyszy zawsze danemu zjawisku, które nie występuje pod nieobecność tej okoliczności,

3) kanon zmian towarzyszących,

- istnieje związek przyczynowy pomiędzy dwoma zjawiskami, jeżeli przy zmianie jednego z nich (np. zmiana intensywności) zmienia się także charakterystyka drugiego zjawiska,

4) kanon połączonej metody zgodności i różnicy,

- połączenie metod 1 i 2,

5) kanon reszt,

Trzeba odjąć od jakiegoś zjawiska tę część, którą się zna według poprzednich indukcyj, jako skutek pewnych poprzedników, a reszta zjawiska będzie skutkiem pozostałych poprzedników.

J.S.Mill

Indukcja enumeracyjna-zupełna

Prawidłowość orzekana jest na podstawie obserwacji wszystkich obiektów (przypadków) danej klasy.

Jest niezawodna, ale ma bardzo wąską klasę zastosowań. W NP. jej stosowalność jest ograniczona – zazwyczaj liczba koniecznych do przebadania (możliwych) **S** jest niemożliwa do określenia.

Indukcja enumeracyjna niezupełna jest wnioskowaniem o postaci:

$$\begin{array}{l} S_1 \text{ jest } P, \quad S_2 \text{ jest } P, \quad S_3 \text{ jest } P, \quad \dots, \quad S_n \text{ jest } P \\ S_1 \text{ jest } S, \quad S_2 \text{ jest } S, \quad S_3 \text{ jest } S, \quad \dots, \quad S_n \text{ jest } S \\ \text{Każde } S \text{ jest } S_1, \quad \text{lub } S_2, \quad \text{lub } S_3, \quad \dots, \quad \text{lub } S_n \\ \hline \text{Każde } S \text{ jest } P \end{array}$$